

ОБЕДИНЕНО УЧИЛИЩЕ "НЕОФИТ РИЛСКИ"

с.Дерманци общ.Луковит Обл.Ловеч ул."Христо Ботев" 16

www.ou-nrilski.com E-mail: dermanci06@mail.bg

Утвърдил:

Директор:

/Петя Кръстева/

ПЛАН

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА

НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

УЧЕБНА 2022/2023 ГОДИНА

Настоящият план е приет на заседание на Педагогическия съвет с протокол № 1 от 06.10.2022 г. и утвърден със Заповед № 843/76 от 18.10.2022 г. на директора на училището

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1. На основание заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката и в изпълнение на „Механизъм за противодействие на тормоза в училище“, при ОБУ „Неофит Рилски“ с. Дерманци е сформиран Училищен координационен съвет за противодействие на тормоза в училището в следния състав:

Председател: Дияна Кордова – ЗДУД

Членове: Богдана Богданова – психолог

Гаврил Трифонов – педагогически съветник

Николай Граждански – учител ЦОУД начален етап

Емил Игнатов – учител ЦОУД прогимназиален етап

2. Планът за противодействие на тормоза е изготвен и съобразен с проведено проучване сред учениците в ОБУ „Неофит Рилски“. Самото проучване беше базирано на въпросник разработен от Катедра „Обща експериментална и генетична психология“ при СУ „Климент Охридски“.

II. ЦЕЛИ

Общи цели:

- Оценка на проблема с тормоза;
- Изясняване и обсъждане на реалната ситуация в училището;
- Провеждане на анкети с цел анализ на ситуацията;
- Запознаване на ПС с обобщените резултати от проведени анкети.

III. Мерки за намаляване риска от училищен тормоз на всички нива:

- Училище – Набелязване на адекватни мерки: видео наблюдение, дежурни учители, портиер, общи училищни правила и ценности.
- Класна стая – Съвместно създаване на учители и ученици на правила и ценности.
- Родителска подкрепа и участие – запознаване с политиките на училището и участие в съвместни дейности.

IV. Ограничаване и елиминирание на рисковите фактори.

Задачи:

1. Прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза в училище.
2. Поддържане връзка с всички институции, подпомагащи работата по превенция на тормоза в училище и извън него, осигуряване на реални партньорства с външни за училището служби, организации и специалисти.
3. Стимулиране на учениците да търсят помощ при случай на тормоз.

V. ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕВЕНЦИЯ

1. Дейности по превенция на ниво училище

<i>Вид дейност</i>	<i>Срок</i>	<i>Отговорник</i>	<i>Вид документ</i>
Преглед и актуализиране (при необходимост) на етичен кодекс на училищната общност	м. септември 2022 г.	Богдана Богданова Татяна Христова Емилия Стойчева	Протокол за среща; Етичен кодекс на училищната общност
Внасяне на промени в Правилника за дейността на институцията (при необходимост)	м. октомври 2022 г.	Членове на координационния съвет	Протокол от заседание на педагогическия съвет; Правилник за устройството и дейността на училището (изменен)
Обсъждане и при необходимост изготвяне на предложение за подобряване на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз	м. декември 2022 г. м. март 2023 г.	Членове на координационния съвет	Протокол за среща (координационен съвет)
Вътрешноинституционална квалификация на педагогическите специалисти по теми, свързани с насилието и тормоза	м. февруари 2023 г.	Д. Кордова – ЗДУД; Комисия по квалификационна дейност; Членове на координационния съвет	Карта за проведена вътрешноинституционална квалификация
Провеждане на тематична	м. ноември 2022 г.	Педагогически	Протокол от проведена

родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват		специалисти с възложено класно ръководство	родителска среща
Отбелязване Ден на розовата фланелка (Ден за борба с тормоза в училище)	М. февруари 2023 г.	Ученически съвет; Педагогически специалисти с възложено класно ръководство; Педагогически специалисти в групите за целодневна организация на учебния ден; Педагогически специалисти на учителски длъжности	Протокол от заседание на ученическия съвет
Провеждане на месец на професиите (психолог, социален работник, лекар, журналист, спортист и др.	м. април 2023 г.	Педагогически специалисти с възложено класно ръководство; Педагогически специалисти в групите за целодневна организация на учебния ден	Брой проведени часове и занимания с родители

2. Дейности по превенция на ниво клас/група

Вид дейност	Срок	Отговорник	Вид документ
Създаване на правила на поведение и ценности от всеки клас/група	м. октомври 2022 г.	Педагогически специалисти с възложено класно ръководство; Педагогически специалисти в групите за целодневна организация на учебния ден	Правила на поведение и ценности от всеки клас/група
Обучителни дейности и работа с класа/групата чрез	м. Ноември 2022 г. - м. Юни 2023 г	Педагогически специалисти с	Брой планирани и проведени теми в часа на

форми на групов работ, дискусии, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит, като се използват възможностите на учебната програма, вкл. теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интеркултурното образование, часа на класа, различните извънкласни и извънучилищни дейности		възложено класно ръководство; Педагогически специалисти в групите за целодневна организация на учебния ден; Педагогически специалисти на учителски длъжности	класа; Брой отбелязани празници; Брой участия в инициативи и др.
Провеждане на тематични родителски срещи	м. ноември 2022 г. <i>директорът</i>	Педагогически специалисти с възложено класно ръководство	Протокол от проведена родителска среща

VI. ДЕЙНОСТИ ПО ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Дейности по интервенция на ниво училище

Вид дейност	Срок	Отговорник	Вид документ
Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията (Приложение № 1), в който се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация (Приложение № 2; Приложение № 3; Приложение № 4)	м. октомври 2022 г. – м. юли 2023 г.	Психолог Членове на координационния съвет	Дневник със случаи; Класификации на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответните действия
Анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза на базата на вписаните ситуации в дневника със случаи	Непосредствено след вписването на ситуацията	Членове на координационния съвет	Протокол за среща (координационен съвет)
Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към	Непосредствено след установяване на нивото: при	Членове на координационния съвет	Уведомително писмо; Електронно писмо

други служби при случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво - незабавно се уведомява Дирекция „Социално подпомагане“ (Отдел „Закрила на детето“ – ОЗД) и/или полицията и включване в работата на мултидисциплинарен екип	случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво съгласно Приложение № 3		
--	--	--	--

2. Дейности по интервенция на ниво клас/група

Вид дейност	Срок	Отговорник	Вид документ
Обсъждане между учениците и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения в съответствие с Приложение № 2	В деня на възникване на ситуацията или най-късно на следващия ден	Педагогически специалисти с възложено класно ръководство	Протокол за договаряне между участниците (Приложение № 5)
Съвместни действия между класен ръководител или учител и психолог и включване на външни специалисти в съответствие с Приложение № 3 и/или Приложение № 4	До три дни от възникване на ситуацията	Членове на координационния съвет	
Използване на посредник при разрешаване на конфликта	До три дни от възникване на ситуацията	Педагогически специалисти с възложено класно ръководство	

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1 Дневник със случаи и процедури за управление на информацията

Приложение № 2 Реакции, документиране и последователност на процедурите за интервенция при първо ниво – ниско нарушаване на правилата

Приложение № 3 Реакции, документиране и последователност на процедурите за интервенция при второ ниво – повтаряне на едни и същи нарушения на правилата или с по-сериозни последици

Приложение № 4 Реакции, документиране и последователност на процедурите за интервенция при трето ниво – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето или за телесния интегритет, за който и да е от участниците в ситуацията

Приложение № 5 Протокол за разговор между участници в случаи на тормоз на първо ниво

Приложение № 6 Насоки за интервенция

Дневник със случаи и процедури за управление на информацията

Дневникът със случаи се създава за целите на анализа и планирането на цялостна политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на второ и трето ниво според приетата класификация ((Приложение № 2; Приложение № 3; Приложение № 4), при които е необходима и намесата на координационния съвет. В Дневника със случаи се описва следната информация: дата, група/клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, име и подпис на служителя, свидетел на ситуацията или на класния ръководител или на друг педагогически специалист. На базата на вписаните ситуации координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационният съвет е отговорен за анализа и разпознаването на деца и ученици, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа координационният съвет дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и Закона за предучилищното и училищното образование, предлага мерки и конкретни интервенции, които могат да бъдат индивидуална, групова работа и др. Координационният съвет дава становище и насочва ученика към допълнителна подкрепа за личностно развитие на дете в риск.

Отговорно лице за съхраняване на дневника: психолог

Място за съхранение: канцелария психолог

Дата	Клас / група	участници	Вид насилие и ниво	Предприети действия	Служител, свидетел на ситуацията или класен ръководител или друг педагогически специалист (име и подпис)
1	2	3	4	5	6

ПЪРВО НИВО - НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА:

Форми на физическо насилие са например: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост. **Форми на психическо насилие са например:** омаловажаване, клюкарстване, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, ругаене, клеветене, подигравки, унижение, заплахи, нецензурни/неприлични коментари, измисляне на прякори, изключване от групови или съвместни дейности, фаворизация/предпочитания, базирани на различие, разпространяване на слухове. **Форми на сексуално насилие са например:** показване на неприлични жестове и действия, вербален тормоз със сексуално съдържание, разпространение на истории и изображения със сексуален подтекст, съблазняване от друго дете или възрастен, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия. **Форми на кибернасилие са например:** обидни колажи, снимки, видеа, коментари, обаждания и изпращане на обидни съобщения (SMS, MMS, съобщения в социалните мрежи и др.), използване на дискриминативни и обидни етикети, използване на език на омраза, кражба на профили.

Отговор на институцията	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
На първо ниво действията се предприемат от класен ръководител или учител заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа – индивидуално, за група деца/ученици или за цялата група/клас. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват. Ако педагогическата работа не дава резултат и насилственото поведение се повтаря, последствията са по-сериозни, то тогава следва се да предприемат действия, предписани за ситуации от второ или трето ниво.	Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Класният ръководител/учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. 3) Уведомяване на родител от класния ръководител/учителя. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците от класния ръководител/учителя. 5) Мерки и действия от страна на класен ръководител/учител – намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

ВТОРО НИВО – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ НАСИЛИЕ С ПО-СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ – ТОРМОЗ:

Форми на физически тормоз са например: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, обграждане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане за уши или коса. **Форми на психически тормоз са например:** изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация, подигравки, отправени пред целия клас или група, публично унижение, обиди; интригантстване, разпространяване на слухове, публично отхвърляне и игнориране, неприемане, манипулиране и използване. **Форми на сексуален тормоз са например:** сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, заснемане в сексуални пози. **Форми на кибертормоз са например:** непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, заснемане и разпространение без разрешение, унижителни за детето снимки/видео, кражба на профил и използване език на омраза.

Отговор на институцията	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
На второ ниво действията се предприемат от класен ръководител/учител заедно с психолог или педагогически съветник, председател или представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директора. По преценка се подава сигнал до ОЗД и/или полиция. Координационният съвет прави оценка на риска и може да даде становище за инициране на работа по случай. Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, следва да се уведоми директора, който следва да се обърне към отделите за закрила на детето.	Ситуацията на тормоз се описва в Дневника със ситуации от свидетеля на случилото се или класния ръководител/друг педагогически специалист/служител. Възстановяване на щети при наличие на такива.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието, може да подаде сигнал към ОЗД. 3) Учителят/класният ръководител съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се иницира работа по случай. 4) Уведомяване на родител. 5) Мерки и действия – работа на координационния съвет: анализ на ситуациите от регистъра и предприемане на работа по случая. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

ТРЕТО НИВО – СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА:

Форми на физически тормоз са например: сбиване, задушаване, събаряне, причиняване на изгаряния и други наранявания, намушкване с остър предмет, провесване от прозорец или високо място, ограничаване на движението, лишаване от храна, излагане на ниски или високи температури и заплашване с оръжие. **Форми на психически тормоз са например:** сплашване, изнудване със сериозни заплахи, насилствено отнемане на пари и вещи, клетви, които накърняват сериозно достойнството, публично унижение, ограничаване на движението, склоняване за употреба на психоактивни вещества, включване в антисоциални групи и организации, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на банди, последиците от които нараняват други. **Форми на сексуален тормоз са например:** съблазняване от друго дете, злоупотреба с власт при подстрекаване, изнудване, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, блудство, изнасилване, кръвосмешение. **Форми на кибертормоз са например:** повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видеозаписи, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, профили и лични данни, заснемане без разрешение, заснемане и разпространение на сцени на насилие, разпространение на записи и снимки и видео на детска порнография.

Отговор на институцията	Документиране	Последователност на процедурите за интервенция
На трето ниво се уведомява незабавно ОЗД и/или органите на полицията. Действията на ниво институция се предприемат от директора заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител и компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел закрила на детето, полиция и др.). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира отделите за закрила на детето, центъра за социална работа и/или полицията. При материална щета се съставя	Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника със случаи, като по тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници; правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се инициират процедури в съответствие със Закона за закрила на детето, Наредба за приобщаващото образование, Закона за предучилищното и училищното образование.	1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/интервенция към всички участници. 2) Учителят/класният ръководител подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директорът и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията. 3) Уведомяване на родител. 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците. 5) Мерки и действия от страна на координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с детето или

Протокол за възстановяване на щетата.		ученика, институцията установява връзка с тези организации или услуги и синхронизира дейностите. 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия
--	--	--

**ПРОТОКОЛ ЗА СРЕЩА МЕЖДУ УЧАСТНИЦИ В СЛУЧАИ НА ПЪРВО НИВО
НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ**

Днес,

В резултат на ситуация на насилие и тормоз:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(описва се накратко ситуацията)

и последователността на процедурите за интервенция, а именно:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

страните постигнаха следните договорености, удовлетворяващи всички:

.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(описват се накратко постигнатите договорености)

Дата на изготвяне:

.....

Участници в ситуация:

.....

.....

име, фамилия клас подпис

.....

.....

име, фамилия клас подпис

.....

.....

име, фамилия клас подпис

.....

.....

име, фамилия клас подпис

Забележка: Протоколът се предоставя на психолога за последващ мониторинг с цел проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз.
2. Подход за възстановяване на щетата.
3. Действия при тежък инцидент или при повторна ситуация на насилие или тормоз.
4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността.
5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията.
6. Действията при насилие на възрастен срещу дете/ученик.

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на институцията срещу насилието. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата училищна общност, за да бъде максимално ефективна. Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата, както и поведението, което е неприемливо. Тези ситуации представляват първо ниво от приетата класификация (Приложение 2). Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерирано. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически измерения.

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз

Задължение на всеки служител на институцията е да се намеси, за да прекрати ситуация на насилие/тормоз, на която е станал свидетел или за която е получил сигнал (от дете, родител или друг служител от училището):

- в случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно; когато има опасност за живота на детето, неговото здраве и физическия интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.
- не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на детето, което е нанесло насилието/тормоза и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата – свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие;
- когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.

2. Подход за възстановяване на щетата

Подходът за възстановяване на щетата се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена на друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази посока. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Възстановяването на щетите успешно може да се прилага за материални и за нематериални щети. Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от учителя/класния ръководител, педагогическия съветник/психолога. Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан:

- като първа стъпка учителят/класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете;
- ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят/класният ръководител разговаря с детето, а детето само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и детето, което е потърпевш от насилието. Медиатор в този процес е ангажирания в случая учител/класен ръководител, психолог;
- след изясняване на ситуацията и постигане на договореност, учителят/класният ръководител за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Учителят може да потърси съдействие и от другите учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Педагогическият съветник също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава детето във взаимоотношенията му с другите деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост;
- при преценка може да бъде насочено към услуги в общността.

3. Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз

При повторна ситуация на насилие или когато има случай на инцидент или криза се следват съответни действия, описани в Приложение № 2, Приложение № 3 и Приложение № 4:

- при инциденти и кризи се препоръчва работа в групов формат (например работа с цялата група/клас), като кризисна интервенция е от минимум 45 минути до 1 час и 30 мин. в определени рамки – затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица, и др. Предлага се пространство, в което да се вентилират емоциите от преживяното и да се даде възможност за

преработка. Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършвана от психолог. Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата“ и наказване на „насилника“. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите;

- работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят/класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се разговаря с него какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно ако насилието се повтори. Може да му се предложи да поговори с психолога в институцията;
- не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието, и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици. При създаване на необходими условия и след съответно обучение на специалистите в училището, може да се реализира медиация с цел възстановяване на емоционалната и моралната щета и взаимовръзките между децата.
- наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства, и при необходимост отново разговаряйте с него;
- необходимо е да се работи с наблюдателите не само на нивото на превенцията, но и след ситуация на тормоз;
- не се отстраняват наблюдателите, когато се прекратява или управлява ситуация на тормоз, като всички, които са били там, следва да видят какво се прави съгласно правилата на институцията;
- валидират се правилата и етиката на поведението и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще;
- насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая;

- при преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.

4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността

Насочването на детето и неговите родители към консултация и психологическа работа следва да се осъществява от психолога или ако няма такъв – от учителя на групата/класния ръководител. Насочващият трябва да е запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми – къде може да се консултират, колко струват консултациите, какво представляват консултациите, какъв е метода на работа и т.н. Училището следва да има актуална информация за наличните услуги в общността, като центрове за превенция и консултативни кабинети към местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, центрове за обществена подкрепа, комплекси за социални услуги, общински съвети по наркотичните вещества, програми, предлагани от неправителствени организации и др. Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на дете/ученик срещу член на екипа на институцията

Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие. Оказва се помощ в случай, че има пострадал/пострадали. Детето трябва да бъде отделено с оглед на възстановяване на сигурността. Отделянето на детето може да бъде временно до успокояването му, осъществява се психологическо консултиране/кризисна интервенция. Уведомяват се родителите на детето. С детето започват дейности за установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог или педагогически съветник. Последният дава становище след оценката на проблема и поведението за целите на вземането на решение за последствията от Педагогическия съвет. Училището организира провеждане на педагогически съвет за вземане на решение за последващи действия. Обсъждат се възможни действия и се прави план за работа с детето.

6. Действията при насилие на възрастен срещу дете/ученик

При насилие на възрастен над дете незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полиция и се свиква Координационния механизъм за дете в риск.

Училището извършва последователни действия – описани в Приложение 3: Кога, кой и къде може да подава сигнал за дете в риск? от МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ИНСТИТУЦИИТЕ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

С пострадалото дете разговаря психолог или педагогически съветник, който прави оценка и изготвя становище.